

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՄԱՆՈՐ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴ

Օրերու տրտմութիւնը՝ Պաղեստինի ծանօթ ողբերգութենէն պատճառաւ, աւելի քան տրամադիր կ'ընէ զմեզ, Նոր Տարուայ և Աստուածայայտնութեան խորհուրդին մէջ կենալու, մանաւանդ ուժգնօրէն զգալու անոնց բերելիք յոյսին ու քաղցրութեան կազդոյրը ։

Ուրախ ենք հոս յայտնելու թէ Նոր Տարուան վարագոյրը կը բացուի լաւագոյն օրերու հեռանկարի մը վրայ, աւելի ուրախ՝ որ տրտում ու տագնապահար տարին զոր անցուցինք, մեզի Նոր Տարուան սեմին կ'առաջնորդէ մեր պարտականութիւնը Աստուծոյ և մեր ժողովուրդին ծառայութեան գործին մէջ կատարողի գոհունակ խղճմտանքով ։ Եթէ արտաքին պարագաներու դասաւորումը հետեւաբար տրտում կ'ընէ զմեզ Նոր Տարուան մեր այս դիմաւորման մէջ, ներքնապէս ուրախ ենք յայտնելու որ մեր հոգիի հաշուետոմարները ուղիղ են ու մենք այլապէս ուրախ կ'ընդունինք այս Նոր Տարին, որ կրկին խոստումներով կը յուսանք թէ պիտի բացուի ինչպէս մեր՝ նոյնպէս բովանդակ մարդկութեան աչքերուն և ակնկալութիւններուն դիմաց ։

Թէև խաղաղութիւնը կ'ուշանայ, սակայն անվերապատանելի չի թուիր, հաշտութեան և լաւագոյն խաղաղութեան մը ճիգերը աւելի ուժգնութեամբ առաջ կը տարուին, Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի և Մայրագոյն Արեւելքի մէջ, տակաւ փարատելով ծանր մղձաւանջները և պարզելու տաքնապ առթող թշնջուկները ։

Մեր ճակատագիրը կ'ուզէ որ հայ սփիւռքը այս տաքնապներու ծիրին մէջը տակաւին շարունակէ մնալ, բաժնելով անոր կարեւր անդրադարձումները ։ Սիրտերու քաղցրութիւն, միտքերու լայնութիւն, կիրքերու զգաստութիւն, մեր ազգային կեանքէն ներս, շատ բան պիտի զեղչէին մեր գաղութներու ներքին կեանքի անհաշտութիւններէն ։ Հատուածական պայքարներ և յարանուանական մեղադրանքներ կը շարունակեն մթազնել մեր կեանքը, որ այնքան պէտք ունի փոխադրած հասկացողութեան և համերաշխութեան ։ Իրարու զործը արգիլելու, զիրար չէզոքացնելու և տապալելու համար վատնուած ուժերը, կորսուած պատեհութիւնները, եթէ զործածուէին մեր կեանքի կազմակերպութեան պահպանման և ստեղծագործական թափին, մեզի պիտի շահեցնէին շատ բան սփիւռքի մեր տրտմութիւններէն ։

Չենք երթար առաջ այս տրտում իրողութիւններու ետին պղտոր և մութ հաշիւներ տեսնելու ։ Մեր նիւթական բարոյական գոյութիւնը ամէն օր հարկին տակն է լուրջ վտանգներու, և ատենը չէ բիւզանդական վէճերու, երբ այնքան պէտքը կայ ամփոփուելու, լրջանալու և իրարու հետ ըլլալու ։ Անթոյլատու, անհանդուրժող մթնոլորտ մը կը սնուցանէ կիրքերը, կը կազմալուծէ բարեացակամութիւնները, կը զօրացնէ պառակտումները և կը քայքայէ միասնական և հա-

ւաքական ոգին : Պարտինք ունենալ միշտ, և մանաւանդ այս օրերուն, այն կարելի տրամադրութիւնը, մարդկօրէն և հայօրէն քննելու և լուծելու մեր մտքին և խղճին առջև դրուած ազգային և ժամանակի հարցերը : Պէտք չէ որ առիթ տանք մեր ցեղային հաւաքական կորովը քայքայող արարքներու և անոր խղճմտանքը պղտորող առիթներու :

Միշին Արեւելքի, ինչպէս նաեւ Արեւմուտքի մէջ նոր կացութիւններու և հեռանկարներու առջև է մեր ժողովուրդը : Մեզ պատսպարող յիշեալ ցամաքամասերու և ազգերու մէջ մենք կը վայելենք առաւել կամ նուազ չափով համակրանք և դործի ու խօսքի որոշ ազատութիւններ, պէտք չէ չարաչար գործածենք մեր նկատմամբ ցոյց տրուածը և մանաւանդ չըլլանք պատեհապաշտ, օրուան հովերուն առաքաստ բանալու աստիճան :

*

Անցնող տարին, Պաղեստինահայութեան համար մանաւանդ, ունեցաւ խորունկ տարողութիւն : Ծանօթ աղէտը քայքայեց իր տունն ու տնտեսութիւնը կազմակերպած բովանդակ Պաղեստինի ժողովուրդը, և անոնց կարգին՝ մեր հայ հասարակութիւնը : Սակայն այս պարագան չյուսահատեցուց զմեզ, ըրինք մեր կարելին, Միփառնութիւն և ժողովուրդ միասնաբար, ու կը շարունակենք ընել, դիմադրաւելու այն բոլոր դժուարութիւններուն՝ որոնք իրարու յաջորդեցին եւ կը շարունակեն մնալ իրենց բովանդակ խստութեամբ :

Ժամանակէ մը ի վեր դադրած է այլեւ թնդանօթներու որոտը և մեռելներուն հոնդիւնը Պաղեստինի բոլոր ճակատներուն վրայ, բայց չէ վերջացած տազնապն ու անձուկը հոգիներէն : Դադրած է պատերազմը, սակայն չեն հանգչած բազմութիւններ՝ իրենց կործանած տուններու, աւերուած դաշտերու և անստոյգ ապագայի ու տրտում ներկային մէջ :

Չունինք խոստումներ, ինչ որ ալ լինի քաղաքական աշխարհի վիճակը ընդհանրապէս և Պաղեստինի կացութիւնը մասնաւորաբար, նոր Տարին նորոգուող կեանքին խորհուրդն է որ կը բերէ մեզի, և քաղցր ու մտերիմ բան մը կայ այս մտածումին մէջ, եթէ նոյն իսկ անիկա չըխի բախտորոշ երեւոյթներու դասաւորումէն :

**

Մինչ անցնող տարին այսկերպ կը թաղէ իր մութ ու տրտում ամպին տակ բազմաթիւ ակնկալութիւններ և երազներ, ինչպէս նաեւ զինք մարդոց տարիներու ճիզին ու քրտինքին, ու չի խոստանար կարելի խաղաղութիւնը խռոված սիրտերուն, և դոյզն քաղցրութիւն լացող ու սգացող աչքերուն, միւս կողմէն անգամ մը ևս կը ծնի խաղաղութեան Փրկիչը, իբրեւ գերազոյն խորհրդանիշ և հակադրութիւն, այս անխաղաղ աշխարհի խռովքին վրայ : Ծնունդը խաղաղութեան պատգամն է որ կուտայ մեզ՝ խռովայոյզ աշխարհի մը ալեկոծութեան մէջ :

Անանք որ կը վրդովեն այս աշխարհի խաղաղութիւնը և արիւնի ու թըշուառութեան մէջ կը խեղդեն մարդոց խաղաղօրէն ապրելու իղձերը, ոճրա-

գործներ են անտարակոյս: Անոնք որ ցամաքամասերը և ժողովուրդները կ'ապ-
շուպեն իրենց ցեղային անհանդուրժողութեան և շահերուն համար, աւազակ-
ներ են ոչ միայն մարդոց արդար աշխատանքին, այլ նաև մարդերու պահան-
ջած խաղաղութեան: Յանուն ինչ կարգախօսներու ալ յարուցուին անոնք,
չեն դարձրի ժխտումները ըլլալէ լոյսին, և ուրացումը խաղաղութեան պէտքին:

Խաղաղութեան կարօտը: ճիշտ է դարերով տառապող մարդկութեան, և
բաղձանքը՝ կեանքի մութ, հեւագին և արիւնոտ ծփանքներուն դիմաց: Այդ
ճիշդ այսօր աւելի քան շատցած ու բարձրացած է կեանքի անհամաչափ եւ
տրտում գնացքին համընթաց, և դարձեր է սուր և ցաւազին ալաղակ մը,
միլիոններու հոգիէն բարձրացող:

Այսօր նորէն, ինչպէս երբեմն, իշխողներու և գերիներու, հարուստնե-
րու և աղքատներու, տղէտներու և գիտուններու աշխարհ մը գոյութիւն ունի,
և կեանքը ցուրտ է և մարդը դժբախտ:

Յոգիացում, անհաւասարութիւն, արիւն և քրտինք իրարու կուգան այսօր,
ստեղծելու համար անհամբաւշխ և անկարելի կեանքը որ մեր օրերուն է: Ու
այս ցաւի ու անարտութեան պատկերին դիմաց, չկայ աւելի քաղցը երազ,
քան խաղաղութեան զգացումը, որ կուգայ խորտակելու արեան ալիքները եւ
անուշելու թշուառութեան մռայլը՝ ինչպէս անհատներու այնպէս ալ ազդերու
կեանքին վերև:

Աշխարհը, խռովքի և ցաւի այս հովիտը, ինչպէս սովոր ենք ըսել, միշտ
սուրբի և հերոսի լուսապատկերով պատուեր է խաղաղութեան առաքեալները:
Այսպիսիներուն է որ կ'ալնարկէ մարգարէն, երբ կ'ընէ «Իբրև զի գեղեցիկ են
ի վերայ լեռանց ոտք աւետարանչի համբաւուն խաղաղութեան»:

Հակառակ այս իրողութեան և ճիշդին, պատերազմին կիրքը մարդերու
մէջ մարելէ շատ հեռու է: Այս իրականութեան առջև սակայն յուսահատած
չէ խաղաղարարներու փաղանջը բոլոր ժամանակներու, եթէ նոյն իսկ «յերկիր
խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» դարեր յետոյ, տակաւին բարձրութեանց
մէջ օրօրուող եթերային աւաշ մը թուի, ու չըլլայ ի՞նչ աշխարհի վրայ:

Ուրախալի է հաստատել թէ, անսովոր համեմատութեամբ հետզհետէ
կ'աճի թիւը անոնց, որոնց մէջ կ'ապրի խաղաղութեամբ և արդարութեամբ ի
թագաւորութեան մը երազը: մեր ժամանակներու նշանն է այս, ու աննշան
չէ պիտիանք զոր անիկա կուտայ սիրտերուն: Այսօրուան մարդկութիւնը դիտէ
թէ յեղաշրջուած է «մահ պարտաւածներուն» հին առածը, ըլլալու համար նաև
«մահ յաղթողներուն»: Եթէ պատերազմը յաղթող կողմին կը ժպտի, շատ քիչ
անգամ անօրը կ'ըլլայ: Պատերազմները միայն տնտեսապէս չեն որ կ'աղքատացնեն
ժողովուրդները, այլ կը խամբեն անոր ծաղիկը, կը բթացնեն անոր զգայնու-
թիւնը: Փոխանակ արիւնի այս կիրքին և մօլուցքին, որքան գեղեցիկ է մար-
դերը յաւերժելու, իրենց երազին մէջ զանոնք Աստուծոյ աւելի մօտեցնելու
ճիղը, երազը:

Պատերազմը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ երբեմն քսան, երբեմն քառասուն
տարիներու այս երազին կործանումը՝ կոյր, պատահական ոյժերու գրոհին մէջ:
Իսկ անոր ետին տեսնել յաւակնիլ ստեղծագործ զօրութիւն, նախատել է մարդը
իր բարձրագոյն յաւակնութիւններուն ներքո:

Եթէ խաղաղութիւնը կը վերածուի յաճախ յղփանքի, անարիւն թուութեան և շիջումի, անպայման միշտ աւելի կ'արժէ քան կարմիր գերեզմանոցը ճակատամարտի դաշտերուն, քան մոխրաստանը կործանուած երկիրներուն:

Գիտութիւնը չարիք մըն է, պատերազմը՝ ոճիւր՝ վասնզի ան ամենէն անգութ յայտնութիւնն է ատելութեան՝ որ կ'որջանայ և կ'եռայ մարդոց սիրտերուն մէջ: Պատերազմը յանցանք մը և պատիժ մըն է միանգամայն: Խաղաղութեան գեղեցիկ երազը գերազոյն բազմաւնքն է եղած թուր ժամանակներու և սերունդներու: Եսային, Հին Ուխտի մեծ մարգարէն տեսաւ օրը՝ որուն մէջ, իրենց սուրերը՝ բրիչ, և տէգերը՝ մանգաղ պիտի շինեն, և ազգ մը ուրիշ ազգի դէմ սուր պիտի չբարձրացնէ ալեււ: Այս է հաւատքը բոլոր անոնց՝ որոնք կը հաւատան Բեթղեհէմի մէջ ծնող խաղաղութեան իշխանի դերին և երկնային առաքելութեան, այս է հաւատքը բոլոր անոնց՝ որոնք յամը բայց ամուր զնացըով մը մարդկութիւնը դէպի հոն կ'առաջնորդեն, դժուարին, ցից աւ դերբուկ ճամբաներէ:

Պատերազմ՝ տիրապետութեան արտայայտութիւնն է ան. խաղաղութիւն՝ ազատութեան նախերգանքը, ան է որ տեւական կ'ընէ ազատութիւնը, արդարակշիռ՝ հաւասարութիւնը, բեղմնաւոր՝ եղբայրութիւնը: Պատերազմ մարդերու առհաւական ու արհնուռ ընազդը, զոր քաղաքակրթութիւնը տակաւ մարդասպանութեան արուեստի մը վերածեց յետոյ, համայնական և եպերելի այն ոճրագործութիւնն է, ուր Աստուծոյ պատկերը կ'անգոհնուի մարդուն բզրբտուած բարոյականին մէջ: Ճշմարտութիւնը կը սիրէ հեզութիւնը և խաղաղութիւնը որոնք ի վերջոյ, ըստ աւետարանական անսուտ բանին, պիտի ժառանգեն երկիրը:

Ահա թէ ինչու Յիսուս խաղաղութեան իշխան է կոչուած, և թէ ինչ կ'արժէ խաղաղութիւնը, այսինքն անարիւն պատերազմը, կեանքի մէջ, և ինչ գեղեցիկ ծնունդներ կրնայ արգասաւորել, իբրեւ օրհնէնք յաւիտեանականին: